

25.1.2021

Asia: Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston julkilausuma tuulivoimasta saamelaisalueilla

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston täysistunto kokoontui 25.1.2021 käsitellen tuulivoimalahankkeita saamelaisalueella ja lausuu seuraavaa:

Tuulivoiman käyttö yleistyy uusiutuvaan energiaan siirryttäessä ja myös saamelaisalueille suunnitellaan yhä enemmän tuulivoimaloita. Tuulivoiman tuotannolla on monia vaikutuksia yhteiskuntaan sekä ympäristöön. Saamelaiskulttuuri on perinteisesti kiinteässä yhteydessä maahan ja luonnonvaroihin ja perinteiset saamelaiselinkeinot perustuvat puhtaan ja elinvoimaisen luonnon kestäväan käyttöön. Saamelaisalueen tuulivoimahankkeilla täytyy olla saamelaisten vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus (free, prior and informed consent; FPIC).

1. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä. Saamelaisilla on omana kansana ja alkuperäiskansana sekä kansallisessa että rajoja ylittävässä perspektiivissä itsemääräämisoikeus ja oikeus elää saamelaisena kansana.
2. Itsemääräämisoikeutensa nojalla saamelaisilla on kansana oikeus päättää poliittisista oloistaan, edistää omaa taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurista kehitystään sekä määrätä omista luonnonvaroistaan ja niiden esiintymistä, eikä heiltä tule missään oloissa viedä heidän oikeuttaan niihin luonnonvaroihin, jotka ovat heidän olemassaolonsa perusedellytys, perustuvathan nämä oikeudet siihen, että saamenkansa on käyttänyt näitä alueita ikimuistoisista ajoista lähtien. Vaatimus pohjautuu muun muassa YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia ja YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevien yleissopimusten yhteneviin 1. artikloihin.
3. Ne valtiot, joita saamelaiset asuttavat, on perustettu kahden kansan, valtaväestön ja saamelaisten, alueelle. Valtioilla ei ole minkäänlaista oikeutta tulkita tai määrittellä yksin saamelaisten itsemääräämisoikeutta, sillä määrittelyyn voidaan ryhtyä vain kansainvälisen oikeuden perusteella ja sen tulkintaperiaatteita noudattaen sekä saamelaisten suostumuksella. Valtioilla on velvollisuus hankkia saamelaisten vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus asioissa, joilla on merkitystä saamelaiskulttuurin tai -elinkeinojen tai saamelaisten yhteiskuntaelämän perusedellytysten kannalta.
4. Valtioiden velvollisuudet saamelaisia kohtaan koskevat myös kulttuurin aineellista perustaa, mukaan lukien sen, että saamelaisille turvataan riittävät elinkeinolliset ja taloudelliset edellytykset vaalia ja kehittää kulttuuriaan. Saamelaiselinkeinojen ja saamelaisten luonnonvarojen käytön kuten poronhoidon, kalastuksen, muun pyynnin ja muiden perinteisten elinkeinojen ja elinkeinoyhdistelmien ja luonnonvarojen hyödyntämisen turvaamiseksi on

ryhdyttävä oikeudellisiin ja taloudellisiin toimiin sekä tarvittaessa erityistoimenpiteisiin niin, että perinteisten saamelaiselinkeinojen perusta turvataan. Kansainvälisessä oikeudessa kuten YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artiklassa 27 vaaditaan ja velvoitetaan valtioita ryhtymään tarvittaessa positiivisiin erityist toimiin alkuperäiskansojen oikeuksien, mukaan lukien kulttuurin aineellisen perustan, turvaamiseksi.

5. Saamelaiskulttuuri on perinteisesti kiinteässä yhteydessä maahan ja luonnonvaroihin. Perinteiset saamelaiselinkeinot perustuvat puhtaan ja elinvoimaisen luonnon sekä vesistöjen kestäväan käyttöön. Esimerkiksi saamelainen, porojen paimennukseen perustuva poronhoito edellyttää riittäviä ja yhtenäisiä laidunalueita sekä laidunrauhaa. Saamelaisalueilla tapahtuvan kehityksen tulisi tapahtua saamelaisten omista lähtökohdista eikä saamelaisalueelle kohdistuvilla hankkeilla tulisi aiheuttaa haittaa saamelaiskulttuurille. Muu ja kilpaileva maankäyttö saamelaisalueilla lisääntyy jatkuvasti, ja perinteisten saamelaiselinkeinojen sekä muun maankäytön tarpeet kohdistuvat usein samoihin maa-alueisiin, joten yhteentörmäykset ja ristiriidat ovat olleet väistämättömiä. Usean saamelaisen paliskunnan näkökulmasta ollaan jo liian monen kilpailevan maankäyttömuodon puristuksessa eikä lisää pirstaleisuutta saisi tulla enää lainkaan.
6. Sekä Suomen että Norjan kansallisen lainsäädännön mukaan viranomaisten tulee konsultoida tai neuvotella Saamelaiskäräjien kanssa kaikista toimista, jotka voivat suoraan ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Myös Ruotsissa pyritään parantamaan saamelaisten osallistumista ympäristöhallinnon päätöksentekoon ja toteuttamaan saamelaiskulttuurin sekä kansainvälisesti tunnustettujen alkuperäiskansaoikeuksien huomioiminen. Kaikissa kolmessa maassa ovat kuitenkin selvityksiä koskevat vaatimukset puutteellisia. Lisäksi valtioiden tulee asianmukaisesti huomioida YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artikla, ILO:n yleissopimuksen nro 169 6 ja 7 artiklat, YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen 19 ja 32.2 artiklat sekä Alkuperäiskansojen maailmankonferenssina tunnetun yleiskokouksen korkean tason täysistunnon loppuasiakirjan kohdat 3, 7 ja 20 saamelaisten osallistumis- ja neuvotteluoikeuksista kaikissa vaiheissa asiassa, tarkoituksena saada asianosaisten alkuperäiskansojen vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus ennen kuin annetaan lopullinen lupa toimenpiteille ja hankkeille, jotka koskevat alkuperäiskansojen maita, alueita tai resursseja.
7. Tuulivoiman käyttö yleistyy uusiutuvaan energiaan siirryttäessä ja myös saamelaisalueille suunnitellaan yhä enemmän tuulivoimaloita. Tuulivoiman tuotannolla on kuitenkin monia vaikutuksia yhteiskuntaan sekä ympäristöön ja sen rakentaminen muuttaa saamelaisalueen tunturialueiden luonnon- sekä kulttuurimaisemaa huomattavasti. Tuulivoimaloita on jo Norjan ja Ruotsin puolen saamelaisalueella ja niitä suunnitellaan lisää, esimerkkinä suunnitelma Rastigaisan tuulivoimala-hankkeesta, jolla olisi vaikutuksia niin Norjan kuin Suomenkin saamelaisalueen ympäristöön ja kulttuurimaisemaan ja jota enemmistö paikallisista saamelaisista vastustaa. Alue on saamelaisille pyhä ja tärkeää aluetta porotaloudelle ja paikalliselle väestölle.
8. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto tiedostaa ilmastonmuutoksen vakavuuden ja sen vaikutukset saamelaisyhteiskuntaan sekä saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksiin. SPN katsoo, että päästöjen määrää tulee hillitä uusiutuvia energiantuotantomuotoja kehittämällä, mutta

huluaa painottaa, että ilmastonmuutoksen vähentämiseen pyrkivät toimenpiteet on tehtävä siten, että niillä ei ole kielteisiä vaikutuksia alkuperäiskansojen kulttuuriin ja elinmahdollisuuksiin. SPN kannattaa erityisesti aurinkoenergian, geotermisen energian ja lämpöpumppujen hyödyntämisen lisäämistä sekä kiinteistöjen, teollisuuden ja ympäristön (mm. meri) hukkalämpöjen talteenottoa ja kierrätystä.

9. Tuulivoima ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa saamelaisten perinteisille elinkeinoille kuten saamelaisporonhoidolle. SPN vaatii, että Saamelaiskäräjät sekä sen alueen saamelaiset, joita tuulivoimahanke koskee, saavat täydelliset tiedot ja konsultoinnin suunnitelluista hankkeista. SPN edellyttää perusteellista kaikkien eri maakäyttömuotojen kumulatiivisten vaikutusten arviointia tuulivoimahankkeiden suunnitteluvaiheessa sekä niiden ekologisten, kulttuuristen, sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointia saamelaisiin ja saamelaiskulttuuriin. Lisäksi saamelaisten perinteinen tieto tulee ottaa huomioon päätöksenteossa.
10. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto edellyttää, että perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisedellytysten, ja sitä kautta koko saamelaiskulttuurin, turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueen maan- ja vedenkäyttöä koskevassa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon saamelaisten alkuperäiskansa-asema ja siitä johtuvat kansallisessa lainsäädännössä sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvatut oikeudet. Saamelaisalueelle suunnitelluilla tuulivoimahankkeilla täytyy olla ao. Saamelaiskäräjien sekä myös ao. alueiden paikallisten perinteisten elinkeinojen edustajien sekä oikeudenhaltijoiden, erityisesti poronhoidon (paliskuntien), vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus (free, prior and informed consent; FPIC). Jos ennakkosuostumusta ei saada, tulisi hankkeen suunnittelu pysäyttää.